

La Stagione Frankfurt
Nederlands Kamerkoor
Michael Schneider
Bach
dinsdag 4 december 2001

Seizoen 2001-2002 . Bach & Hoogdagen

La Stagione Frankfurt . Nederlands Kamerkoor

Michael Schneider

Bach

dinsdag 4 december 2001

Koor en Orkest Collegium Vocale

Philippe Herreweghe

Bach

donderdag 20 december 2001

Beethoven Academie . Collegium Vocale

Christopher Hogwood

Händel/Mozart

donderdag 31 januari 2002

Collegium Vocale . Freiburger Barockorchester

Philippe Herreweghe

Bach

donderdag 21 februari 2002

Koor en Orkest Anima Eterna

Jos van Immerseel

Haydn

woensdag 27 februari 2002

La Stagione Frankfurt . Nederlands Kamerkoor
Michael Schneider muzikale leiding . **Heidrun Kordes** sopraan
Claudia Schubert alt . **Markus Schäfer** tenor . **Gotthold Schwarz**
bas

Johann Sebastian Bach Orkestsuite nr 3 in D, BWV1068	20'
• Ouverture	
• Air	
• Gavotte I . Gavotte II	
• Bourée	
• Gigue	
 Gloria in Excelsis Deo, BWV191	20'
 pauze	
 Magnificat in D, BWV243	45'

begin concert **20.00 uur**
pauze **omstreeks 20.45 uur**
einde concert **omstreeks 21.50 uur**

inleiding door **Lucrèce Maeckelberg** . **19.15 uur** . Foyer
tekst programmaboekje **Lucrèce Maeckelberg**
coördinatie programmaboekje **deSingel**
druk programmaboekje **Tegendruk**

gelieve uw **GSM** uit te schakelen!

Johann Sebastian Bach, olieverfschilderij door E.G. Hausmann, 1746

Het genie Bach

Vorig jaar rolde de naam over alle tongen: een grote (dus ronde) verjaardag moest gevierd worden. Johann Sebastian Bach, de geniale componist uit Leipzig, was tweehonderd vijftig jaar geleden gestorven. Nu is het weer een beetje stil geworden rond Bach. De grote vieringen en uitbundige huldigingen zijn weggeëbd. De vraag: "is Bach de beste?" lijkt terug een echte vraag en niet een retorische, waarop alleen maar een verontwaardigd "ja, wat dacht je wel" kan volgen. Maar waarom is Bach de beste: het is niet altijd zo duidelijk onder woorden te brengen.

Dit concert met iets minder verwachte werken rond het kerstgebeuren biedt de gelegenheid om terug te grijpen naar een artikel in het januarinummeer van Gramophone waarin een van de redacteurs de vraag stelde of Bach inderdaad een genie was of vooral een schitterend vakman. Hij kreeg antwoord van enkele vooraanstaande muzikanten en ze vinden vaak maar met moeite een verklaring voor het geniale van Bach, dat inderdaad buiten twijfel staat.

"Het is niet uit te leggen", vindt Dietrich Fischer-Dieskau: "zijn muziek is de taal van de ziel, dus we kunnen hem nooit helemaal begrijpen". De sopraan Nancy Argenta vindt dat de "spirituele dimensie" de sleutel is tot Bach. "Hij stond hoger op de lijn van het goddelijke dan de meesten van ons. Bach is een ziener, een wijze man, een baken langs de weg." Dirigent Helmuth Rilling beschouwt Bach als de som van de hele muziekrevolutie die aan hem voorafging en degene die de beste muzikale ideeën nog verfiende.

Bovendien wordt de echte dimensie van zijn genie pas in deze tijd juist ingeschat en is hij een leraar geweest voor alle

latere generaties van componisten en muzikanten. Krzystof Penderecki bij voorbeeld zou zonder Bach nooit zijn St. Lukas-passie geschreven hebben.

De Canadese pianiste Angela Hewitt, die vorig jaar sterk in de kijker gekomen is met haar Bach-interpretaties, is erover verbluft hoe fris en levendig de muziek van Bach nog altijd klinkt. Maar het is vooral de vindingrijkheid die de muziek boven alles verheft, zegt ze. "Het is muziek die je aan het denken zet, ze pakt je bij je nekvel. Hoe meer je luistert, hoe meer je hoort. Hoe aandachtiger je bent, hoe meer je beseft wat er in te ontdekken is."

John Eliot Gardiner is opgegroeid onder het Bach-portret van Elias Gottlob Haussmann, het heeft hem als het ware behekst, maar hij is ervan gaan houden. Het toont een sympathieke, menslievende man. Voor Gardiner zitten er twee lagen in de muziek van Bach: enerzijds de melodische, contrapuntische, anderzijds het dansritme, gebaseerd op de basso continuo die van een ongelooflijke elasticiteit en veerkracht is. De kruising van de twee lagen, maakt zijn muziek zo pakkend en meeslepend. Ze werkt op een puur sensueel vlak, op een hoger intellectueel vlak door de uitwerking van de contrapuntische lijnen en op een spiritueel vlak. Maar ook zonder een geleerde technische uitleg, werkt ze direct op het oor en op de emotie, en dat vindt Gardiner fundamenteel. Dat vormt tegelijk het grote plezier van de uitvoering: de muziek komt onder uw ogen echt tot leven.

Nancy Argenta vraagt zich af of het de orde en het evenwicht in zijn muziek is, die zoveel luisteraars bekoort. "Bach kan heel geruststellend zijn. Als je kapot bent, is het niet Beethoven maar Bach die je nodig hebt om te relaxen." Wat niet mag leiden tot een trage of uitgesponnen uitvoering, vindt John Eliot Gardiner. Bovendien heeft zelfs de eerder streng klinkende muziek nog altijd een zekere sensualiteit. Dietrich Fischer-Dieskau ziet eerder een gevaar in het verliezen van spontaneïteit. De muziek is vaak moeilijk en vraagt

een nauwgezette voorbereiding, maar te veel repeteren mag het spontane niet tenietdoen en hij herinnert zich zelfs een uitvoering van de Matthäus-passie met Mengelberg die het werk wilde uitvoeren zonder repetitie: "zoals in de tijd van Bach"! Op een of andere manier lukte het wel, zegt Dieskau en "het was heel spannend. Ik voelde de componist levendig aanwezig".

Wat voor iemand Bach eigenlijk was, daar weten we niet zoveel over en we zijn dus gauw geneigd dat te extrapoleren uit zijn muziek. Voor Nancy Argenta is hij zeker een perfectionist, op het obsessieve af en streefde hij naar een bijna onbereikbaar doel.

Of hij zich bewust was van zijn eigen grootheid? Dietrich Fischer-Dieskau denkt van wel: "Zoals Schiller zegde: het genie weet wat hij is". John Eliot Gardiner denkt van niet: "Ik denk dat hij zichzelf zag als een vakman, een heel goed vakman wel, maar geen groot componist. Hij wist dat hij een goede klavierspeler was en een goede dienaar van de kerk. Ik zie hem liever als een persoonlijke getuige: dit is wat ik bereikt heb, dit is het beste van mezelf".

Gardiner vindt ook dat zijn theologische betrokkenheid niet in strijd moet zijn met zijn humor en vrolijkheid. Hij denkt dat Bach als mens heel levendig en energiek moet geweest zijn en een sterk gevoel voor humor heeft gehad. Zou hij met hem kunnen omgaan? Bachs ontembare dwang om de dingen perfect te hebben, zou Gardiner waarschijnlijk angst ingeboezemd hebben, maar hij zou het fantastisch gevonden hebben om hem zelf te horen spelen en dirigeren.

Orkestsuite nr 3 in D, BWV1068

In 1717 treedt Johann Sebastian Bach in dienst bij de jonge prins van Anhalt-Köthen. Hij is negen jaar getrouwd en heeft drie zoontjes en een dochter. De functie van hofkapelmeester was een promotie in vergelijking met zijn vorige job in Weimar, waar hij vooral als organist werkzaam was. Hier aan het hof in Köthen heeft hij een klein orkest tot zijn beschikking en hij schreef hier dan ook een aantal van zijn instrumentale meesterwerken. Het is de periode waarin de profane werken de bovenhand hebben boven de religieuze: geen kerkcantates of orgelstukken. De cantates die Bach hier schrijft hebben te maken met festiviteiten aan het hof: verjaardagen of andere.

Zijn broodheer zorgde niet alleen voor een behoorlijk loon, maar ook voor de artistieke stimulans: Prins Leopold was zelf een beter dan doorsnee muzikant: hij had een goede baritonstem, speelde klavecimbel en gamba. Misschien heeft Bach de gambapartij uit zijn Brandenburgs concerto nr 6 voor de Prins geschreven. Ze musiceerden ook af en toe samen, en stonden dan zeker eerder in een relatie van vrienden eerder dan in die van meester-dienaar.

De tijd in Köthen brengt ook enkele trieste gebeurtenissen in het leven van Bach. Zijn zoontje Leopold August sterft - nog geen tien maanden oud - en zijn vrouw Barbara sterft in juli 1720 terwijl Bach met de Prins op reis is naar het kuuroord Karlsbad. Bach trouwt in december 1721 opnieuw met Anna Magdalena Wilcke, een sopraan van eenentwintig jaar oud, die Bach leert kennen aan het hof in Köthen. Het zou een gelukkig huwelijk worden met dertien zwangerschappen. Al in 1722 begon Bach aan zijn Clavierbüchlein voor Anna Magdalena Bach.

Prins Leopold had een kamerorkest samengesteld uit zeventien musici en er goede instrumenten voor gekocht. Zes van de beste muzikanten kwamen uit de hofkapel van Berlijn. Uit Berlijn kwam ook een klavecimbel, waarop Bach in 1719 speelde voor de markgraaf van Brandenburg. Het was een absoluut topinstrument, heel duur ook, gebouwd door Michael Mietke. Bach had het zelf uit Berlijn meegebracht en in Köthen is dit waarschijnlijk het instrument geworden waarop het vijfde Brandenburgs concerto voor het eerst geklonken heeft.

Behalve de zes Brandenburgse concerten - opgedragen aan de Markgraaf van Brandenburg - behoren ook de Overtures BWV1066-1069 tot de werken die in Köthen ontstonden. Men vermoedt dat er meer van die ouvertures of orkestsuites geschreven zijn en het genre is in de eerste helft van de achttiende eeuw heel populair in Duitsland. Ze zijn gecomponeerd naar het model van de Franse suite waarbij de meestal vrij lange ouverture gevolgd wordt door een serie korte dansen met Franse namen. Enkele ervan heeft Bach herwerkt voor het Collegium Musicum dat hij nadien in Leipzig ter beschikking had: een activiteit die een welkome afwisseling bood tussen het drukke schrijven van cantates. Deze herbewerkingen brengen verwarring over de ontstaanstijd van de suites, maar algemeen wordt aangenomen, dat de eerste, derde en vierde suite in elk geval nog in Köthen ontstaan zijn.

Wat was de precieze taak van Johann Sebastian Bach daar aan het hof van Köthen: moest hij alleen de hofkapel dirigeren en hoe dikwijls? Kan hij zijn creativiteit genoeg botvieren in het componeren van klaviermuziek (Wohltemperierte Klavier) of vioolsonates? Mist hij het orgel? Waarschijnlijk wordt het hof van Köthen stilaan een te eng milieu voor Johann Sebastian en wil hij meer dan gebruiksmuziek produceren voor de avondconcerten die een vrijblijvend vertier zijn voor een weinig aandachtig aristocratisch publiek. Dat hij zijn kans neemt om in 1723 naar Leipzig te gaan, bevestigt dan ook dat muziek voor Bach een ernstige zaak is.

Gloria in Excelsis Deo, BWV191

Aangezien Bach in Leipzig in de eerste plaats werkte voor de Lutherse kerkdienst, schreef hij geen volledige Latijnse missen. De gewenste taal in de protestantse volksvriendelijke godsdienst was de volkstaal, het Duits dus. Wel schreef hij als bijdrage tot het ordinarium misdelen, bestaande uit Kyrie en Gloria, ook wel Missae brevae, korte missen genoemd. Zijn Missa in h-moll, BWV232 is dus een uitzondering. Het Gloria in Excelsis Deo, BWV191 neemt nog een aparte plaats in. Ook dit is een cantate die Bach componeerde voor de kersttijd, meer bepaald voor kerstdag. Bach behield uit het Lukas-evangelie dat tot het ordinarium van de Mis behoort dan ook alleen de begintekst die naar het gezang van de engelen verwijst. De precieze datum van de eerste uitvoering is niet bekend, men neemt aan tussen 1740 en 1745. Het gaat hier eigenlijk om een parodie op het Gloria uit de h-moll Messe, BWV232. Met parodie is in de barokmuziek enkel bedoeld dat een al bestaand werk opnieuw gebruikt wordt in een nieuwe context, zonder enige negatieve bijbetekenis. De cantate is een uniek werk omdat er geen koraal in voorkomt en ook geen geijkte muzikale figuren die te maken hebben met de affecten van de tekst.

Het beginkoor herneemt het nr 4 van de Mis in h-moll en het duet sopraan-tenor ontleent muziek aan het Domine Deus wel met de tekst Gloria Patri et Filio in de plaats van de originele tekst. Het slotkoor is ontleend aan het Cum Sancto Spiritu van de Mis en wordt hier: Sicut erat in principio.

Gloria in Excelsis Deo, BWV191

*Gloria in Excelsis Deo,
et in terra pax hominibus bonae voluntatis*

Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto

*Sicut erat in Principio, et nunc et semper
et in saecula saeculorum. Amen.*

Magnificat in D, BWV243

Het meest uitgevoerde werk tijdens de Kerstperiode is natuurlijk zijn Weihnachtsoratorium. Bach componeerde de cantatencyclus, zoals we het werk kunnen zien, in de Kerstperiode van 1734-35. Ook in de jaren voordien had hij tijdens de adventsperiode meer tijd ter beschikking, want behalve op de eerste zondag, werden er op de drie andere zondagen van de advent geen cantates gezongen: het was een tijd van berouw en bezinning. Alleen het orgel weerklonk tijdens de dienst.

In 1723 heeft Bach de drie vrije zondagen benut om zijn Magnificat uit te werken. Een van de populairste vocale werken van Bach dateert dus van zijn eerste Kerstmis in Leipzig, als hij de kersverse cantor van de Thomaskirche is. Hij behandelt het verhaal van Maria op een afwijkende manier dan de normale structuur van de cantate. Er zijn niet de gewone recitatieven of da capo aria's, en het procédé om terug te keren naar de beginmuziek van *sicut erat in principio* (zoals het was in het begin) is een manier om de eeuwigheid te suggereren.

In de originele versie schreef Bach het Magnificat in Es, dus met blazers een halve toon lager dan gewoonlijk. Maar bij latere uitvoeringen waren deze blazers niet langer gebruikelijk en werd het werk getransponeerd naar D en zo wordt het Magnificat nu ook meestal uitgevoerd. De blokfluiten in *Esurientes* - bijzonder geschikt met hun holle klank om de zin "leeg weggezonden" te begeleiden, zijn vervangen door dwarsfluiten en de trompet in *Suscepit Israel* door hobo's. De tekst van het Magnificat is ontleend aan het evangelie van Lucas. Na de verkondiging door de engel Gabriël, ging

Maria op bezoek bij Elisabeth, die haar "de gezegende vrouw onder de vrouwen" noemde. Het juichende gezang van erkenning waarmee Maria haar begroeting beantwoordde, noemt men het Magnificat, naar het eerste woord in het Latijn. De tekst bejubelt tegelijk de eenvoud van Maria en het meeleven van God ten overstaan van de Maagd en van het volk van Israël. In het Lutherse Duitsland was de Latijnse versie van kerkelijke gezangen alleen toegestaan op de drie grote feesten van het liturgisch jaar: Kerstmis, Pasen en Pinksteren. De verwijzingen naar het leven van Maria maken het Magnificat ongeschikt voor Pasen of Pinksteren.

Magnificat, BWV243, met kerstkoralen

*Magnificat anima mea Dominum
Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.*

*Vom Himmel hoch da komm ich her,
ich bring euch gute neue Mär;
der guten Mär bring ich so viel,
davon ich singn und sagen will.*

*Quia respexit humilitatem ancillae suae;
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generationes.*

Quia fecit mihi magna, qui potens est, et sanctum nomen eius.

*Freut euch und jubiliert;
das herzeliebe Jesulein,
zu Bethlehem gefunden wird
das soll euer Freud und Wonne sein.*

Et misericordia eius a progenie in progenies timentibus eum.

*Fecit potentiam in brachio suo.
Dispersit superbos mente cordis sui;*

*Gloria in excelsis Deo.
Et in terra pax hominibus bona voluntas.*

*Deposuit potentes de sede et exaltavit humiles.
Esurientes implevit bonis et divites dimisit inanes.*

*Virga Jesse floruit
Emanuel noster apparuit;
induit carnem hominis
fit puer delectabilis;
Alleluja!*

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini eius in saecula.

*Gloria Patri, gloria Filio et Spiritui Sancto
Sicut erat in principio, et nunc, et semper et in saecula saeculorum.
Amen.*

Michael Schneider

Michael Schneider werd een ster toen hij in 1978 de internationale wedstrijd van de ARD won. In 1979 richtte hij Camerata Köln op, waarmee hij over heel de wereld concerteerde en meer dan dertig cd's opnam. In 1980, hij was toen zesentwintig, werd Michael Schneider tot leraar benoemd aan de Hogeschool voor Kunsten in Berlijn en sinds 1983 nam hij de leiding van de afdeling Oude Muziek van de Hogeschool voor muziek in Frankfurt. Hij geeft er nog steeds les blokfluit en onderricht er het enige graduaat Oude Muziek van Duitsland. Het was ook in Frankfurt dat hij de grondvesten begon te leggen van een veelzijdige carrière: zowel als soloblokfluit- en fluit-speler met zijn eigen en andere ensembles (waaronder Musica Antiqua Köln en het orkest van de West-Duitse Radio), dan als geëerd leraar in Duitsland en voor masterclasses in heel de wereld, maar vooral als dirigent van concerten, opera's en oratoria. Deze laatste activiteit is nauw verbonden met intensief onderzoek naar historische uitvoeringspraktijken.

La Stagione Frankfurt

La Stagione Frankfurt behoort tot een van de meest vooraanstaande orkesten in Europa wat betreft de restauratie van oude muziek. Dirigent en artistiek leider Michael Schneider heeft samen met zijn ensemble grondig onderzoek gepleegd naar bekend of vergeten barok en klassiek repertoire. Het ensemble concerteerde reeds met internationaal bekende solisten als Emma Kirkby, Ruth Ziesak, Sumi Jo, Nancy Argenta, Roberta Alexander, Marilyn Schmiege, Cyndia Sieden, Steven Isserlis, Olaf Bär, Christoph Prégardien en Michael Chance en anderen, zowel in Duitsland als internationaal. Sinds zijn oprichting was La Stagione Frankfurt aanwezig op alle belangrijke Europese muziekfestivals. Het ensemble is ook een welkome en gevierde gast in concertzalen zoals het Concertgebouw Amsterdam, Centrum Vredenburg in Utrecht, het Wiener Konzerthaus, het Brucknerhaus in Linz, de Scala van Milaan, de Kölner Philharmonie, de Alte Oper Frankfurt, het Gewandhaus Leipzig, het Konzerthaus Berlin en vele andere grote concertzalen. Naast het steeds groeiende concertrepertoire recreëerde La Stagione Frankfurt zelden gehoorde opera's en oratoria. Zo brachten zij uitvoeringen van Rodelinda van Händel onder leiding van Christian Gangneron, Der neumodische Liebhaber Damon van Telemann onder leiding van Ulrich Peters, de melodrama's Ariadne auf Naxos en Medea van Benda onder leiding van Jürgen Tamchina en San Giovanni Battista/Salomé van Stradella onder leiding van Christian Gagneron. Het creatieve en levendige ensemble werkt vaak samen met gerenommeerde vocale ensembles als het Nederlands Kamerkoor en Collegium Vocale. In 1999 was La Stagione Frankfurt orkest in residentie bij de J. A. Hasse-vieringen in Hamburg en maakte haar debuut bij de Schwetzingen Festspiele, Ludwigsburger Schlossfestspiele en het Schleswig-Holstein muziekfestival. Het jaar 2000 stond in teken van het Bach-jubileum. Zo tourneerde La Stagione met de Johannes-passie naar Polen, Tsjechië, Nederland, Italië, Spanje en Israël. In het seizoen 2001-2002 zijn verdere internationale tournees gepland, onder meer naar Libanon en Zuid Amerika.

Nederlands Kamerkoor

Ruim zestig jaar geleden, in oktober 1937, vormde de legendarische pianist en dirigent Felix de Nobel een vocaal ensemble dat al snel uitgroeide tot het Nederlands Kamerkoor. In korte tijd groeide de bekendheid van het Nederlands Kamerkoor en de kwaliteit van het ensemble inspireerde vooraanstaande componisten zoals Frank Martin en Francis Poulenc tot het schrijven van werken voor a-capellakoors. Het Nederlands Kamerkoor ontwikkelde zich tot een allround ensemble dat alle facetten van de vocale meerstemmige muziek beheerst. Het koor heeft zijn unieke positie kunnen versterken doordat de Nederlandse rijksoverheid sinds de jaren vijftig de salariering van de zangers op zich heeft genomen. Het koor telt nu zesentwintig geschoolde zangers en zangeressen, die allen met veel plezier in ensembleverband zingen en bovendien volwaardige solisten zijn. Met ingang van het seizoen 1998-1999 is de Estlandse dirigent Tonu Kaljuste benoemd als chef-dirigent van het Nederlands Kamerkoor. Het Nederlands Kamerkoor focust nog steeds op de eerste plaats op het repertoire voor a-capellakoors van de vroege Middeleeuwen tot vandaag. De vertolking gebeurt samen met dirigenten en specialisten als Uwe Gronostay, Paul Van Nevel, Reinbert de Leeuw, Eric Ericson, Robert King, René Jacobs, John Alldis en Stephen Layton. Het Nederlands Kamerkoor werkt verder ook regelmatig samen met diverse instrumentale ensembles, zoals het Koninklijk Concertgebouworkest, het Schönberg Ensemble en het Orkest van de Achttiende Eeuw.

Heidrun Kordes

De lyrische sopraan Heidrun Kordes werd in Saarbrücken geboren. Reeds op zestienjarige leeftijd kreeg ze de eerste prijs zang bij de Bundeswettbewerb Gesang VDMK in Berlijn. Ze studeerde in Freiburg bij Beata Heuer. Als operazangeres kreeg zij veel bijval voor haar optredens in de Händel-producties (Orestes, Xerxes en Rinaldo) aan het Hessische Staatstheater. Ook in moderne opera's vertolkte ze belangrijke rollen, bijvoorbeeld in Simplicius Simplicissimus van K.A. Hartmann of in Die Weisse Rose van Udo Zimmermann. Ze was tevens te gast in verschillende operahuizen in Keulen, Leipzig, Dresden, Mannheim, Frankfurt en Kassel. Heidrun Kordes was verder te horen in internationale Oratoriums van Bach, Haydn, Mendelssohn tot en met Arthur Honegger. Ze trad op in de grote podia in Europa (Gewandhaus Leipzig, Concertgebouw Amsterdam, Philharmonie Keulen, Konzerthaus Berlijn) en bekende festivals. In 2001 zong ze bij de NDR in Hamburg (Ino-Kantate) maakte ze tournee door Italië en is ze onder meer in de Singel met La Stagione Frankfurt. In Januari 2002 is ze te horen in de hoofdrol van Glucks opera Armide in een scenische productie van het Theater im Pfalzbau Ludwigshafen.

Claudia Schubert

Claudia Schubert groeide op in Darmstadt (BRD). Tussen 1986 en 1992 studeerde zij zang bij Elsa Cavelti aan de Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Frankfurt. Verder volgde zij masterclasses bij Laura Sarti in Londen. Van 1987 tot 1991 ontving zij een beurs van de Studienstiftung des Deutschen Volkes. Al sinds 1987 is Claudia Schubert regelmatig te horen als con-

certzangeres met een zeer breed repertoire dat reikt van Bach tot hedendaagse muziek. Ze heeft opgetreden in vele vooraanstaande muziekcentra in Europa, Japan, Israël, Canada en de Verenigde Staten en was te gast op gerenommeerde festivals als die van Utrecht, Brugge, Göttingen en Halle. Zij werkte samen met dirigenten als Herbert Blomstedt, Karl-Anton Rickenbacher, Diego Fasolis, Jordi Savall, Frieder Bernius, Hermann Max, Reinhard Goebel, Ton Koopman, Frans Brüggen en John Eliot Gardiner. Recente activiteiten omvatten gastoptredens aan de operahuizen van Frankfurt, Brussel en Salzburg en met orkesten als WDR-Orchester Köln, NDR-Symphonie-Orchester, Bamberg Symphoniker, Gürzenich-Orchester Köln en het radio-orkest van RSI Lugano. In 2002 geeft Claudia Schubert op enkele belangrijke Nederlandse podia liederenrecitals met werk van Schubert, Wolf en Zemlinsky. In het seizoen daarna zingt ze de Maeterlinck-Liederen van Zemlinsky met het Koninklijk Filharmonisch Orkest van Vlaanderen.

Markus Schäfer

De tenor Markus Schäfer kreeg zanglessen van Marga Plachner, Armand Mc Lane en Evelyn Dalberg. Hij studeerde zang en kerkmuziek in Karlsruhe en Düsseldorf. In 1985 werd hij vast geëngageerd door het Opernhaus Zürich. Daarna volgden engagements in Düsseldorf/Duisburg, Salzburger Festspielen, Rossini-Festival Pesaro, Opernhaus La Fenice in Venetië, Liceo in Barcelona en de operahuizen in München, Berlijn, Hamburg en andere voor belangrijke rollen in opera's van Mozart, Rossini, Strauss, Hij nam deel aan talrijke tournees en opnames met het barokensemble La Petite Bande onder leiding van Sigiswald Kuijken. Onder leiding van Nikolaus Harnoncourt zong hij in Musikkverein Wien in Mozarts Il Re Pastore. Als concertzanger is hij onder meer te horen in opnames van de Matthäus-passie onder leiding van Harnoncourt, Mendelssohns Paulus voor Erato met onder andere Thomas Hampson onder leiding van Michel Corboz en het Weihnachtsoratorium van Bach met het Windsbacher Knabenchor. Als Liedzanger vertolkte Markus Schäfer samen met Hartmut Höll werken van Schubert, Schumann en Wolf voor de Hugo Wolf-Gesellschaft in Stuttgart en het Lincoln Center New York.

Gotthold Schwartz

Gotthold Schwartz werd geboren in Zwickau en kreeg zijn eerste muzieklessen in de Kirchenmusikschule in Dresden. Later studeerde hij zang aan de hogeschool voor muziek Felix Mendelssohn-Bartholdy in Leipzig. Al snel concerteerde hij in de belangrijkste muziekcentra in Europa en de Verenigde Staten, waar hij onder meer interpretatiecursus van de werken van Bach gaf. Gerenommeerde kunstenaars en ensembles waarmee hij regelmatig samenwerkt zijn Frieder Bernius, Peter Schreier, Michael Schneider, Martin Haselböck, Peter Cohn, Gustav Leonhardt, Michael Schönheit, Il Giardino Armonico, Tomanerchor Leipzig, Gewandhausorchester, Kreuzchor Dresden, en andere ... De laatste jaren zong Gotthold Schwartz onder meer op de Salzburger Festspielen en het Wiener Musikverein. Naast concerten en opera wijdt hij zich ook aan het Lied, met een repertoire dat reikt van barok tot hedendaags. Gotthold Schwartz nam talrijke cd's met vooraanstaande dirigenten en ensembles.

Nederlands Kamerkoor

voorbereiding koor

Klaas Stok

sopraan

Lenie van den Heuvel

Barbara Borden

Caroline de Jongh

Adinda de Nijs

Margriet Stok

Tannie Willemstijn

Mariet Kaasschieter

Rowena Simpson

Manon Heyne

alt

Ananda Goud

Myra Kroese

Heleen Resoort

Nine van Strien

tenor

Stefan Berghammer

Robert Coupe

Albert van Ommen

Bruce Sellers

bas

David Barick

Peter Dijkstra

Kees-Jan de Koning

Hans Pootjes

La Stagione Frankfurt

muzikale leiding

Michael Schneider

eerste viool

Veronika Schepping

Helmut Hausberg

Amos Fahlbusch

Farran Scott

tweede viool

Horst-Peter Steffen

Mechthild Werner

Ildiko Hadhazy

Zsuzsanna Hodasz

altviool

Klaus Bundies

Rachel Quinlan-Yates

cello

Nicholas Selo

Annette Schneider

contrabas

Christian Zincke

fluit

Karl Kaiser

Marion Hofmockel

hobo

Frank de Bruine

Lars Henriksson

fagot

Marita Schaar

trompet

Friedemann Immer

Ute Hübner

Paolo Bacchin

pauken

Martin Piechotta

orgel

Sabine Bauer